

Prof. dr. phil. Carl Wesenberg-Lund.

22. dec. 1867 – 12. nov. 1955.

Af FINN SALOMONSEN.

Ved Prof. WESENBERG-LUND's død er en epoke slut indenfor dansk zoologi. Han var den sidste af de store naturforskere som fra STEENSTRUP's, LÜTKEN's og WILLIAM SØRENSEN's længst forsvundne tid i det forrige århundrede førte linien videre til vore dages zoologiske videnskab. Omtrent jævnaldrende med JOHS. SCHMIDT, C. G. JOHS. PETERSEN, ADOLPH S. JENSEN, TH. MORTENSEN og E. LEHN SCHIØLER overlevede han dem alle og nåede på få dage nær den ærværdige alder af 88 år.

WESENBERG-LUND's felt var ferskvandsbiologien, en gren

af zoologien som han selv var med til at stifte. Mens man i 1800-tallet beskrev ferskvandsfaunaens dyreformer systematisk, morfologisk og anatomisk, var det studiet af levevisen hos disse dyr som interesserede WESENBERG-LUND. Ved sine epokegørende undersøgelser over de biologiske forhold hos næsten alle de i vore søer og åer levende dyregrupper åbnede WESENBERG-LUND for en helt ny verden. Han var en fremragende iagttager, der med uendelig tålmodighed fulgte dyrelivet året rundt i alle dets faser og alle detaljer, ledet af en dybfølt kærlighed til naturen og dens væsener. I hans talrige afhandlinger, baseret på hans umådelige iagttagelsesmateriale fra naturen og laboratoriet, forenede han en sans for detalillen med et stort og frugtbart overblik, der viste nye veje og gjorde hans værker til inciterende læsning.

Som den overlegne begavelse, WESENBERG-LUND var, interesserede subtiliteter ham ikke, men han ville i sin virksomhed udforske de grundlæggende love for dyrenes forhold til den omgivende natur og formulerede opgaverne ud fra almenbiologiske betragtningmåder. Derfor blev den ensidige specialiserings bås ham for snæver, og han affærdigede rationelt museumsarbejde og statistiske udregninger som åndløst pedanteri. Herved skød han dog langt over målet; men også i sin skepsis var han af stort format.

WESENBERG-LUND's åndfulde syn på naturen bundede utvivlsomt i en indstilling som var dybt rodfæstet i hans sind. På en mærkelig måde forenedes hans overlegenhed med en ydmyg beundring for den danske natur. Han var yderst følsom for dens vekslende og forandringer, begejstredes og inspireredes af dens skønheder og gåder, ja, havde på mange måder et kunstnersind. Dette kom ikke mindst frem i hans populære bøger, af hvilke de ypperste, »Insektlivet i ferske Vande« (1915) og hans omarbejdede udgave af V. BERGSØE's »Fra Mark og Skov« (1915-16) må regnes blandt nationallitteraturens klassikere. WESENBERG-LUND havde en digterisk gave og var – hvad der er såre sjældent blandt videnskabsmænd – en strålende stilist. I mange år var han en skattet kronikør i dagspressen og erhvervede sig en omfattende læserskare. Trods sin fremragende beherskelse af det danske sprog udgav han altid sine videnskabelige afhandlinger på et verdenssprog, hvilket ved århundred-

skiftet var ret ualmindeligt blandt skandinaviske zoologer. At han valgte tysk som sit publikationssprog var dengang ganske naturligt, men det gav dog anledning til, at der gentagne gange, allerede før den første verdenskrig, ganske med urette rettedes bebrejdelser mod ham for manglende patriotisme.

Allerede som skoledreng færdedes WESENBERG-LUND i de nordsjællandske skove, hvor dyrelivet i de talrige småsøer tidligt begyndte at øve særlig tiltrækning på ham. I en meget ung alder begyndte han at publicere, og allerede fra første færd drejede hans arbejder sig – med ganske enkelte undtagelser – om de i de ferske vande levende organismer, de væsener hvis udforskning han satte som sit livs store opgave. I 1897 kunne han tage sit første lille laboratorium i brug; det lå ved Furesøen og var i virkeligheden blot dækshuset på skonnerten »Ingolf«, hvori naturforskerne på Ingolfekspeditionen 1895–96 havde udført deres undersøgelser, og som nu atter kom i brug i videnskabens tjeneste. I 1911 flyttede laboratoriet til Hillerød, hvor det indrettedes i en mindre lejlighed. I 1922 blev WESENBERG-LUND professor i ferskvandsbiologi ved Københavns Universitet og ledede de studerendes sommerkurser i dette fag. I 1930 fik laboratoriet sin nuværende form, idet Carlsbergfondet stillede midler til rådighed for indkøb og indretning af en villa i Hillerød med grund ned mod Slotssøen. Det fremtrådte nu som en tip-top moderne institution, der hvad det instrumentelle udstyr angik rangerede mellem de første og hvad biblioteket angik ikke blev overgået af nogen. Allerede længe før dette var der opnået bevilling til en assistent knyttet til laboratoriet.

Det var ikke mærkeligt at WESENBERG-LUND's sans for den danske natur, hans ønske om at bevare uberørte områder med deres plantesamfund og dyreliv, også førte ham ind i fredningssagen. Han var i 1928–35 formand for den danske sektion af den dengang nystartede »International Committee for Bird Preservation« og udrettede et stort arbejde, ikke mindst gennem sine mange dagbladsartikler, i hvilke han med sin store autoritet og med en ikke ringe journalistisk evne på ypperlig måde forfægtede fredningens sag. Uden tvivl har han sin meget store andel i den interesse for naturfredning, som i vore dage er tilstede i befolkningen.

Selvom fuglene havde WESENBERG-LUND's store interesse, er det dog kun lidt han har offentliggjort om dem, men også hans få ornithologiske artikler røber den tålmodige iagttager. Artikler om fugle er dels fremkommet i »Internat. Revue d. ges. Hydrobiologie und Hydrographie« (ref. D.O.F.T. **3**, 1909, p. 125), dels i »Naturens Verden« (ref. D.O.F.T. **38**, 1944, p. 55). Et stort antal af WESENBERG-LUND's videnskabelige publikationer er udgivet i det ovenfor nævnte tyske tidsskrift, af hvilket WESENBERG-LUND var medstifter, men de betydeligste er kommet i Det danske Videnskabernes Selskabs Skrifter, således det store værk om hjuldyrene (1923–30), Furesøstudierne (1917), de danske mygs biologi (1921), ikternes forvandling (1932–34) o. s. v.

WESENBERG-LUND's stærke personlighed kunne ikke undgå at gøre indtryk; han vakte beundring, respekt og hengivenhed, men også modsigelse. Han var en åndskæmpe af den gamle skole, med sindets og dannelsens adelsmærke. Han gik aldrig på akkord med sine idealer, og i alt hvad han foretog sig viste han retlinethed og styrke. Han kunne være stejl og vanskelig at have med at gøre, når ens mening afveg fra hans, for han forfulgte med utrættelig energi sine egne mål, og måtte som alle der kæmper for en stor ide, blive noget af en egocentriker. Ofte var han hård i sine domme, men livets sande og ægte værdier mødte han altid med ærbødighed, og han kunne vise stor medfølelse og bunden varme. Han førte en fri videnskabsmands tilværelse, og der er ingen tvivl om at han var en lykkelig mand i sit arbejde, som hver den der giver sig i kast med en opgave, som kræver det ypperste af en. Han blev tidligt en berømt mand indenfor sit fag, æresmedlem af talrige akademier og selskaber, æresdoktor i Uppsala, æresborger i Hillerød, og modtog både hjemlige og udenlandske høje ordner.

I 1940, midt under krigen, da han var trådt tilbage som professor, udgav WESENBERG-LUND et tilbageblik over sit liv og sit arbejde, en lille bog med titlen »Det Ferskvandsbiologiske Laboratorium gennem 40 År. En Redegørelse for min Virksomhed«. Under indtryk af krigens gru og råhed fremkom han i denne bog med en personlig tilkendegivelse, der var så karakteristisk for ham, og som jeg gerne vil citere her som den smukkeste afslutning på disse linier: »Og det er i Mindet om al

den Venlighed, der er vist mig af de mange, Livet har ført mig sammen med, at jeg selv i disse Tider, hvor Menneskets Kamp for Tilværelsen føres under de samme ubønhørlige Former som i Naturen – Øje for Øje og Tand for Tand – aldrig kan opgive Troen på, at den Kærlighed og Godhed, der omsat i Gerning kort udtrykt kan betegnes som Kampen for *andres Tilværelse*, den der netop skulde være skelsættende mellem Natur og Menneske, vil bevare sin Livskraft til kommende Tider og igen, skærmet af rene, ubesmittede Hænder, tilvejebringe de fredelige Tilstande, der er Basis for alt videnskabeligt Arbejde.«